

Відбудова України на основі підходів «Європейського Зеленого курсу» та цифровізації

*Денис Черніков,
старший науковий співробітник-
старший викладач НДЦ «ЕкоУкраїна»,
доктор філософії*

У червні 2023 року Європейська Комісія оголосила¹ про намір створити спеціальний Механізм відбудови, реконструкції та модернізації України. Цей механізм підтримуватиме перехід до «зеленої», цифрової та інклюзивної економіки, яка має поступово відповідати правилам і стандартам ЄС.

Очікується, що Механізм включатиме три компоненти:

- фінансова підтримка держави у вигляді грантів та позик, що надаватиметься відповідно до прогресу у виконанні Плану відбудови, реконструкції та модернізації, який необхідно буде затвердити і реалізувати Кабінету Міністрів України;
- структура для залучення публічних і приватних інвестицій;
- технічна та інші види допомоги, включаючи експертну, підтримку для місцевих громад, громадянського суспільства, та інші форми допомоги, які зазвичай доступні у програмах допомоги країнам-кандидатам на вступ до ЄС.

На період 2024-2027 років ЄС резервує 50 млрд. євро для фінансування цього Механізму. Крім того, до фінансування можуть також долучитися інші країни та донори, а їх діяльність буде координувати платформа донорів. Одним з джерел наповнення Механізму також мають стати кошти, одержані шляхом конфіскації активів країни-агресора.

Такий підхід Європейського Союзу ґрунтується на принципах солідарності, захисті базових цінностей (людська гідність, свобода, демократія, права людини), і власне реалізації статутних цілей ЄС, які передбачені статтею 3 Лісабонського договору: функціонування заради сталого розвитку Європи, що ґрунтується на збалансованому економічному зростанні та ціновій стабільності, конкурентоспроможній соціальній ринковій економіці, спрямованій на цілковиту зайнятість та соціальний прогрес, та високому рівні захисту і дедалі кращому стані довкілля².

Унікальність європейського підходу при розширенні полягає у суттєвих публічних і приватних інвестиціях в економіку та інфраструктуру країн-кандидатів та нових держав-членів. Зокрема, ЄС інвестував з 1989 по 2020

¹ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/ukraine-commission-proposes-set-dedicated-facility-support-ukraines-recovery-reconstruction-and-2023-06-20_en

² <https://ips.ligazakon.net/document/MU10267>

роки понад 1,1 трлн євро в економіку країн ЦСЄ та Балтії, включаючи транспортну інфраструктуру, людський розвиток, сільське господарство, конкретні інвестиційні проекти.

Такий підхід сприяє зайнятості, опануванню актуальних професійних навичок, що врешті стимулює попит і пропозицію на товарів з високою доданою вартістю і послуг саме на внутрішньому ринку ЄС. Таким чином, інвестиції за рахунок структурних фондів і програм ЄС, бюджетів держав-членів стимулюють як зовнішні, так і внутрішні приватні інвестиції. Це звичайно, відбувається при безумовному дотриманні принципу верховенства права, функціонуванні справедливої судової системи та мінімізації корупційних ризиків.

Європейський Союз, послідовно підтримуючи Україну з першого дня повномасштабної агресії з боку росії, вже надав підтримку на понад 72 мільярди євро, в т.ч. – фінансову та економічну – майже 40 млрд, військову – понад 15 млрд, і ще 17 млрд. – на підтримку прийняття українських біженців. Таким чином, ЄС та його держави-члени надали допомогу, яка дорівнює майже третині українського довоєнного ВВП.

Що стосується витрат на відбудову України, то за оцінками Програми розвитку ООН³ у березні 2023 року, їх сума може перевищити 411 млрд. дол. США. Для порівняння, це майже 50% суми, яку ЄС передбачав для фінансування «Зеленого курсу» на наступні 10 років і половина вартості програми Next Generation EU, яка створена для відновлення економіка після пандемії.

Стратегічні напрями цифровізації та «зеленого розвитку» ЄС по суті є дорожніми картами розвитку, трансформації економіки ЄС на найближчі 10-20 років, що реалізують вищезгадані принципи Лісабонського договору. Зокрема, «Зеленого курсу»⁴ – зробити ЄС кліматично нейтральним до 2050 року за допомогою таких інструментів:

- інвестиції в екологічно чисті технології;
- підтримка інновацій в індустрії;
- запуск більш чистих, дешевих форм приватного та громадського транспорту;
- декарбонізація енергетичного сектору;
- енергоефективність будівель;
- покращення міжнародних стандартів у сфері довкілля.

Водночас «Цифрова декада ЄС»⁵ передбачає розвиток цифрових навичок громадян та підготовку висококваліфікованих цифрових професіоналів,

³ <https://www.undp.org/ukraine/press-releases/costs-rebuild-ukraine-increase-sharply>

⁴ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

⁵ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/europes-digital-decade>

розвиток безпечної та стійкої цифрової інфраструктури, цифрову трансформацію бізнесу, цифровізацію державних послуг. Важливу роль в цьому будуть відігравати відповідні стандарти і правила: захист персональних даних, кібербезпека, регулювання цифрових послуг та платформ, штучного інтелекту.

Українські вчені, експерти, розробники мають можливість брати участь у таких програмах ЄС як Horizon Europe⁶, Life⁷, Digital Europe⁸. Найкращого кумулятивного ефекту від впровадження результатів проєктів в межах цих програм можливо буде досягти шляхом синергії з інвестиційною складовою Механізму відбудови, реконструкції та модернізації України.

⁶ <https://mon.gov.ua/ua/nauka/yevrointegraciya/ramkovi-programi-z-doslidzen-ta-innovacij-gorizont-2020-ta-gorizont-yevropa-ta-inicijativi-yevropejskoyi-komisiyi-yevropejskij-zelenij-kurs/gorizont-yevropa>

⁷ <https://ms.nauka.gov.ua/pro-portal/life/>

⁸ <https://thedigital.gov.ua/news/ukraina-doluchilasya-do-programi-tsifrova-evropa-shcho-tse-oznachae>